

Boekenlijst dood en rouw 2016 - Voortgezet Onderwijs

Literatuurlijst ten behoeve van leraren en leerlingen die te maken krijgen met dood en rouw in de klas of op school. Deze lijst bevat leesboeken, informatieve boeken en websites over dood en rouw. Wat de leesboeken betreft is er voornamelijk gekozen voor boeken die te maken hebben met het overlijden van een vriend, een vriendin, een klasgenoot, een broer of zus. Leesboeken over het overlijden van een ouder of grootouder zijn - om de lijst niet te uitgebreid te maken - vrijwel niet opgenomen. Bovendien is er een persoonlijke keus gemaakt met als criterium de bruikbaarheid van een boek in de klas of op school. De boeken zijn ingedeeld op leeftijd. Ook aanbevolen websites zijn opgenomen. De lijst beoogt niet volledig te zijn en zal regelmatig worden geactualiseerd. Een aantal boeken is niet meer verkrijgbaar bij de boekwinkel, maar ze zijn wel te vinden in de openbare bibliotheek, als e-book of zijn tweedehands verkrijgbaar.

Leerlingen

Baseler, Marja

- **Over leven en dood**

Een boek voor jongeren over afscheid nemen en loslaten

The House of Books, Vianen/Antwerpen, 2010, ISBN 978 90 443 2494 5

Het verliezen van een dierbare door de dood is heel ingrijpend in het leven van een jongere. Het voelt alsof de wereld instort. Dit boek kan helpen bij het afscheid en het loslaten van de degene van wie je veel houdt. Alle aspecten rondom dood en rouw worden beschreven. Mede door de vormgeving een heel toegankelijk boek voor jongeren.

Fiddelaers-Jaspers, Riet

- **Wie ben ik zonder jou?** Jong zijn en verder leven na een verlies.

In de Wolken, Heeze, 2010, ISBN 978 90 7717 908 6

Een boekje met informatie voor jongeren (van ca.14-20 jaar) over het omgaan met verlies na de dood van een vader, moeder, broer, zus, vriend, vriendin of iemand anders die belangrijk is. Het roept allerlei gevoelens op.

Boendermaker, Conny

- **Het verhaal van Anna**

Van Tricht, Twello, 2000. Troef reeks (richt zich op lezers met een achterstand in de Nederlandse taal), ISBN 978 90 7346 086 7

Anna van 14 jaar zit op de middelbare school en verliest door een ongeluk haar enige en oudere broer. Alles verandert door de dood van Bas.

Pohl, Peter en Gieth, Kinna

- **Ik mis je, ik mis je**

Querido, Amsterdam, 2001, ISBN 978 90 2147 853 1

Cilla en Tina zijn een eeneiige tweeling. Ze zijn heel verschillend, maar ze kunnen niet zonder elkaar. Opeens moet Tina toch verder zonder Cilla, als Cilla bij een auto-ongeluk om het leven komt. Het boek geeft het verwerkingsproces van Tina weer binnen het gezin, op school en in haar vriendenkring.

Goudsmit, Bobje

- **Afscheidsbrief**

Uitgeverij Holland, Haarlem, 2001, ISBN 978 90 251 0828 1

De moeder van Anicke wil haar overleden dochter blijven gedenken door contact te houden met Anickes vriendengroep en vooral met Marit, die de beste vriendin van Anicke was. Op de verjaardag van Anicke nodigt ze de vrienden uit alsof het nog steeds een feestje is.

Marit weet niet goed wat ze aanmoet met de uitnodiging, want Anicke is al 2 jaar geleden overleden aan een hersentumor. In een lange brief, waarin Marit terugkijkt op haar jarenlange vriendschap met Anicke, legt ze uit waarom ze niet op de verjaardag van Anicke kan komen.

Walta, Wendela

- **Zonder zusje**

Van Holkema en Warendorf, Houten, 2008, ISBN 978 90 475 0595 2

Dagmar van 14 heeft een haat-liefdeverhouding met haar oudere zus. Wanneer Femke bij een auto-ongeluk om het leven komt, staat Dagmars leven op zijn kop. Haar ouders verwerken de dood van hun dochter heel verschillend en Dagmar kan niet goed bij hen terecht met haar verdriet. Het gezin valt langzaam uit elkaar. Gelukkig vindt ze steun bij een vriendin van haar moeder en Thor, haar nieuwe vriend. Beetje bij beetje pakt Dagmar haar leven weer op.

Een aangrijpende roman voor jongeren over verlies en afscheid nemen.

Leraren

Abbeele, Claire v.d.

- **Nu jij er niet meer bent: rouwen met kinderen en tieners**

Lannoo, Tielt, 2001, ISBN 978 90 209 4585 0, met literatuurlijst

Een zeer uitgebreid (373 pagina's), maar goed bruikbaar boek als leidraad voor ouders, leerkrachten en ieder die te maken heeft met rouwende kinderen en tieners. Het boek geeft inzicht in de rouwreacties in de verschillende leeftijdsfasen. Geeft ook praktische suggesties voor rouwverwerking d.m.v. schilderen, knuffelbeesten, verhalen en sprookjes, poëzie, muziek, filosofie, religieuze overtuiging, meditatie.

Keirse, Manu

- **Kinderen helpen bij verlies: Een boek voor al wie van kinderen houdt**

Lannoo, Tielt, 2014, ISBN 978 90 209 8453 8

Dit is een boek voor ouders, leerkrachten, opvoeders, familieleden en hulpverleners. Het laat hen zien hoe ze kinderen en jongeren in verschillende leeftijdsfasen kunnen begeleiden in de confrontatie met dood en rouw, verlies, ernstige ziekte in de familie, zelfdoding.

Fiddelaers-Jaspers, R.

- **Mijn troostende ik: kwetsbaarheid én kracht van rouwende jongeren**

Uitgeverij Kok, Kampen, 2010, ISBN 978 90 435 0805 6

Het boek gaat over jongeren tussen de twaalf en de twintig jaar die een groot verlies hebben geleden. Centraal staat de vraag wat rouw voor jongeren betekent. Bedoeld als achtergrondinformatie voor ouders, docenten en hulpverleners. Daarnaast komen de jongeren zelf uitgebreid aan het woord om uit te leggen welke steun zij nodig hebben. Hoofdstuk 9 gaat over rouwende leerlingen en de rol van de school.

Fiddelaers- Jaspers, R.

- **De rouwende school**

In de Wolken, Heeze, 2011, ISBN 978 90 7717 911 6

Wanneer een kinderdagverblijf of school geconfronteerd wordt met een (plotseling) verlies, zijn er vaak vragen hoe er gehandeld moet worden. Dit praktische boek van Riet Fiddelaers-Jaspers biedt houvast bij zonnemotie en vaak verwarrende gebeurtenis. Het bevat een protocol, een checklist, werkvormen en informatie over in te zetten middelen. Wat het boek bijzonder maakt, is dat deze feitelijke informatie doorweven is met voorbeelden uit de dagelijkse praktijk. Dat maakt dat de inhoud de lezer ook kan raken.

Saint-Exupéry, Antoine de

- **De Kleine Prins**

Mephis Belle, 2011, ISBN 9089416102

Sprookjesachtig verhaal over een piloot die bij een noodlanding in de woestijn een prinsje van een verre planeet ontmoet. De filosofische uitspraken van de Kleine Prins worden in sommige van bovenstaande boeken gebruikt als middel voor rouwverwerking.

Fiddelaers-Jaspers, R., Spee, E. en Roos, D.

- **Veelkleurig verdriet: afscheid nemen in verschillende culturen**

KPC groep, 2000, ISBN 978 90 6755 1267

In de begeleiding van kinderen kan het van belang zijn over informatie te beschikken hoe verschillende culturen met de dood omgaan. In het eerste gedeelte wordt aangegeven hoe kinderen van verschillende leeftijden met verlies en rouw omgaan. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het begeleiden van ernstig zieke allochtone leerlingen. Uitvaart- en rouwrituelen van katholieken, protestanten, hindoestanen, joden, moslims, Chinezen, Surinaamse creolen en Surinaamse hindoestanen worden beschreven.

Pessireron, Sylvia

- **Rouwen in zeven Nederlandse culturen**

Seram Press, Utrecht, 1999, ISBN 90 8029 785 2

Uitvaart- en rouwrituelen in de Antilliaanse, Chinese, Indonesische, Marokkaanse, Nederlandse, Surinaamse en Turkse cultuur.

Mönnink, de H. J.

- **Verlieskunde**

Reed Business, 2008, ISBN 978 90 352 2993 8

Uitgangspunt in de verlieskunde is dat mensen in staat zijn, maar ook gesteld moeten worden, om actief en bewust afscheid te nemen, op eigen wijze en in eigen tempo. Dit boek verwoordt de opgaven, waar een hulpverlener zich voor gesteld ziet en levert handvatten en technieken ter ondersteuning.

Allereerst worden de verschillende dimensies van verlies besproken, daarna komen verliesbegeleiding, rouwtherapie, personeelszorg en het ontstaan van het vak verlieskunde aan de orde. Het boek sluit af met een hoofdstuk waarin een overzicht wordt gegeven van twaalf specifieke begeleidingsmethoden.

Gedichten

Emmerik, Yvonne van

- **Als vlinders spreken konden**

Ten Have, ISBN 978 90 259 5439 0

Gedichten en teksten voor kinderen en jongeren, met tips voor het gebruik van rituelen. In korte, eenvoudige teksten wordt rouw voor kinderen bespreekbaar gemaakt. Er wordt gezocht naar woorden verder dan de dood.

Fiddelaers-Jaspers, Riet

- **Waar ben je nu, zie jij me nog?**

In de Wolken, Heeze, 2012, ISBN 978 90 804 7734 6

Verhalen en gedichten door en voor kinderen en jongeren, die te maken krijgen met het overlijden van een dierbare.

Aanbevolen websites

www.achterderegenboog.nl

Stichting Achter de regenboog ondersteunt kinderen en jongeren bij het verwerken van het overlijden van een dierbare.

www.in-de-wolken.nl

Hier is informatie over brochures te vinden (bijvoorbeeld: “Als iemand dood gaat”, “De meest gestelde vragen over kinderen en de dood”) en over verdrietkoffers, bestemd voor instanties die met rouwende kinderen te maken krijgen. De koffers zijn vooral bedoeld wanneer er een overlijden heeft plaatsgevonden en minder als projectkoffer om het thema ‘dood’ te behandelen. Er zijn koffers voor kinderen van 3-8 jaar, van 8-12 jaar en van 12 jaar en ouder. De drie koffers kennen dezelfde basis die bestaat uit zes boeken en brochures, een lijst met tips, een lijst met adressen, verdrietbrieven, kindercondoleancekaarten en praatkaartjes. Verder wordt de koffer aangevuld met materiaal dat op een leeftijdscategorie gericht is.

www.jongeheldenindeklas.nl

Heeft u een leerling die een gezinslid of een andere dierbare gaat verliezen of heeft verloren? Dan is deze website voor u bedoeld.

www.verliesverwerken.nl

www.vokk.nl

Hier zijn verschillende brochures en boeken over verlies en rouw te bestellen.

www.koesterkind.nl

Website van de VOKK bestemd voor ouders van kinderen in de palliatieve fase.

N.B.

De Educatieve Voorziening AMC-VUmc heeft ook boekenlijsten over:

- Dood en rouw - Primair Onderwijs
- Kinderen met kanker - Primair Onderwijs
- Kinderen met kanker - Voortgezet Onderwijs
- Chronisch zieke kinderen – Primair Onderwijs
- Chronisch zieke kinderen – Voortgezet Onderwijs

Deze boekenlijsten kunt u downloaden op www.ziezon.nl of www.educatievevoorzieningamsterdam.nl

Amsterdam, november 2016
Saskia Meijer en Marijke Smienk